

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.
וכך הוא אומר:
"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

במפרשים

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

יו"ל ע"מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.נ.שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תש"פ

פרשת בא

א. המהר"ל מפראג.

פרק ז', פסוק כב': "ויט משה את ידו על השמים ויהי חשך אפילה בכל ארץ מצרים" (שמות י' כ"ב)

חושך

מהו מקור המילה חושך? למה מתכוונים כשאומרים על האדם חסר ערכים שהוא הולך בחושך?
אומר המהר"ל:

החושך נקרא כך מפני שהחושך הפך האור כי האור נותן המציאות לאחר (-מראה לאדם את מה שיש במציאות) והחושך הפך זה שכל אשר הוא בחושך לא נמצא ולא נראה. והחושך נקרא חושך שהוא לשון העדר שהוא הפך המציאות מלשון (בראשית כ"ב) "ולא חשכת את בנך". (וכן מלשון חשוך בנים - שאין לו בנים).
(דרך חיים ע' קמ"ד)

המילה חושך היא מלשון חשוך אדם שהולך בחושך פירושו אדם חשוך ערכים. חשוך אמת, - ריק מתוכו.

אמת

1. לכאורה אין צורך להסביר וכאלו זאת רבו המפרשים האנסיים להסביר את אמת חושך אמה?
2. כרש"ל מרחיק לכת וקובץ שמיאנה לו מקורה כאלו פסוקי ריקנות וחסרון, מה מניצו לכך?

* * *

ב. אור החיים.

פרק י', פסוקים ח', יב', כב':

(יב) בְּאֶרְבֶּה. אולי שיקשר ארבה אחד במטהו. או אפשר שיקביר שם הארבה בנטותו את ידו לסימן כי נטית ידו הוא בשביל ארבה:

ח) לְכוּ עִבְדוּ וְגו'. אמר סתם הדברים ונתחכם להרחיק שלא יעלה על הדעת שישאלו שילכו כלם, ולזה דבר סתם לכו עבדו, ואמר מי ומי לא לומר אם כלם אם מהם זה ודאי שלא ילכו אלא בני העבודה כמו שגלה לבסוף לכו נא הגברים וכו' כי אתה אדם מבקשים אלא גם בגברים היה חפץ שלא ילכו כלם:

כב) וַיֵּט מֹשֶׁה אֶת יָדוֹ. צְרִיף לְדַעַת לְמַה
בְּמַכַּת הָאֲרֶבֶה הַסְּמוּכָה לָהּ הִגַּם
שְׁאֵמֵר אֵלָיו ה' נָטָה יָדָךְ אֲמַר הַכְּתוּב וַיֵּט מֹשֶׁה
אֶת מִטְהוֹ וַגּוֹ', וְגַם בְּכָל הַמַּכּוֹת לֹא הִיָּתָה
מַכָּה שֶׁהִזְכִּיר בָּהּ נְטִיַת יָד אֶלֶּא מִטָּה וּבְמַכָּה זֹו
אֲמַר אֶת יָדוֹ. וְאוּלַי שִׁיתְּכֹנֵן עַל פִּי דְבָרֵיהֶם
ז"ל (שְׁמוֹת רַבָּה פ"ד) כִּי חֲשָׁף שֶׁל מְצָרִים הָיָה

מֵאוֹתוֹ חֲשָׁף דְּכִתִּיב (תְּהִלִּים י"ח) יָשַׁת חֲשָׁף
סִתְרוֹ, אֲשֶׁר עַל פֶּן לֹא נִהְגַּ מְנַהֵג מַעוֹט דְּרָךְ
כְּבוֹד לְנִטוֹת מִטְהוֹ כְּלַפֵּי מַעְלָה:
גַּם לֵישׁ מְרֻבּוֹתֵינוּ שְׁאֵמֵרוֹ (שְׁמוֹת רַבָּה שָׁם)
שֶׁחֲשָׁף זֶה הָיָה מְגִיֵּהנָם, אוּלַי כִּי שְׁנֵיהֶם
נִתְּכֹנְנוּ אֶל הָאֲמֵת כִּי ב' מִיָּנִי חֲשָׁף הָיָה אֶחָד
שֶׁשֶׁמֶשׁ בְּג' יָמִים שָׁלֹא רָאוּ וַגּוֹ' וְא' שֶׁשֶׁמֶשׁ
בְּג' יָמִים אַחֲרָיִם שָׁלֹא קָמוּ וַגּוֹ':

אלות

1. איך פרשנו מבין את פסוק ח'?
2. מה קשה לו בפסוק י' ומה מצאנו?
3. מה קשה לפרשנו בפסוק כב' ואיך הוא רוצה להבין?

* * *

ג. המהר"ל מפראג עם פירוש הרב זצ"ל.

פרק יב' פסוק מג': "ויאמר ה' אל משה ואהרן זאת חקת הפסח כל בן נכר לא יאכל בו" (שמות י"ב מ"ג)

הגוי חומרי הוא ולכן נוחל גהנום

הגוי נברא גם הוא בצלם אלוקים אך החומריות היא הדומיננטית אצלו ולכן:

העכו"ם מפני שהם כולם חומרניים, הם יורדי גהנום לפי שבעלי החומר אין להם מציאות בפועל ולפיכך הם יורדי גהנום שהגהנום ענין תוהו וציה וצלמות ואין שם מציאות עליו.

(גבורות ה' ע' רע"ז)

אלות

1. מה הביא את פרשנו לומר את דברו דוקא כאן?
2. מהי האדרתו לאוי ומה לפי זה מסקנתו?
3. מהי האדרתו לאלה: "איהנום" ואיך זה שייך לכאן?

* * *

ד. אור החיים.

פרק יב' פסוק מב':

מב) לַיַּל שְׁמֵרִים וַגּוֹ'. יְכוֹן הַכְּתוּב לְרַמֵּז
נְסִים מְפֹלְאִים שְׁדַמְנָם לַיְלָה זֹו. א)
בִּימֵי אַבְרָהָם כְּשֶׁהִכָּה אֶת ד' מְלָכִים (לך' י"ד
ט"ו) וַיִּחַלֵּק עֲלֵיהֶם לַיְלָה. ב) בִּיצִיאַת מְצָרִים
דְּכִתִּיב (פְּסוּק כ"ט) וַיְהִי בַּחֲצֵי הַלַּיְלָה. ג) בִּימֵי
חֲזַקְיָהוּ כְּשֶׁהִכָּה גְּבַרְיָאֵל מַחֲנֵה סַנְחֲרִיב דְּכִתִּיב
(מ"ב י"ט) וַיְהִי בַּלַּיְלָה הַהוּא. ד) בִּימֵי מְרֹדְכִי
וְאַסְתֵּר (אֶסְתֵּר ה') בַּלַּיְלָה הַהוּא נִדְרָה שְׁנַת
הַפְּלֶן. ה) גְּאוּלָּה הַעֲתִידָה. כְּנִגְדַּ נֶס אַבְרָהָם
אֲמַר לַיַּל שְׁמֵרִים הוּא לֵה' כִּי בְּאִמְצָעוֹת הַנֶּס
נִתְּגַלִּית אֲמַתְתּוֹ יִתְּבַרֵךְ כְּאוֹמְרָם ז"ל (בְּרַאשֵׁית
רַבָּה פמ"ב) שֵׁישׁ מִהֶאֱמוֹת שָׁלֹא הָיָה מְאִמִּינִים
בְּנֶס הַצֵּלְתּוֹ מֵאוּר כְּשִׁדִּים וְהֶאֱמִינוּ בְּנֶס הַכָּאֵת
ד' מְלָכִים. וְכִנְגַד מְצָרִים אֲמַר לְהוֹצִיאֵם מֵאֶרֶץ
מְצָרִים. וְכִנְגַד נֶס חֲזַקְיָהוּ אֲמַר הוּא הַלַּיְלָה
הַיְדוּעַ לְכֶם כְּרָשׁוּם בְּדְבָרֵי נְבִיא (מ"ב י"ט) וַיְהִי
בַּלַּיְלָה הַהוּא וַיֵּצֵא מֵאֶרֶץ וַגּוֹ'. וְכִנְגַד נֶס מְרֹדְכִי
אֲמַר הַיָּה לֵה'. וְכִנְגַד גְּאוּלָּה הַעֲתִידָה אֲמַר
שְׁמֵרִים לְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְדִרְתָּם פְּרוּשׁוֹ לְסוּף
הַדּוֹרוֹת בְּעַגְלָא וּבְזִמְן קָרִיב:

1. לכאורה מה כולל יש צורך להסביר כאן, מה מביאו לכך?
2. היש משהו מיותר לכל חמשת המקרים המוזכרים כאן?
3. מהו הרציון שמאגד אותם?

* * *

ה. המשתדל .

פרק יב' פסוק מה':

[מה] תושב: נכרי שנתיישב בתוך בני ישראל ואינו שומר תורתם, ולדעת רז"ל (עבודה זרה ס"ד ע"ב) הוא שקיבל עליו שבע מצוות בני נח, וע' למטה פסוק מ"ח. ושכיר: הוא נכרי העושה מלאכה עם ישראל ונשכר למספר ימים, ואעפ"י שהוא אוכל אצל ישראל, לא יאכל בקרבן פסח; וכל זה כדי שתהיה יציאת מצרים גרשמת יותר בלב ישראל. וראב"ע פירש תושב ושכיר: ישראלים שלא גמנה בחבורה; והנה כאן לא נזכר כלל ענין החבורות; ועוד הנה השכיר הוא בבית אדוניו, וממילא (אם אין לו אשה ובנים) שהוא נכלל עם בני הבית. [מו] ועצם לא תשפרו בו: כדרך אכילתו בחיפזון (רשב"ם), או לכבוד הקרבן שלא ינהגו בו מנהג גרגרנות (רלב"ג), או ג"כ לאכלו דרך חירות ולא כמאכל עבדים.

אלות:

1. מה הן הדברות המוזכרות: נכרי, שכיר, תושב?
2. מהי דעתו של אבן עזרא?
3. היש לצנין זה שמצות מצרף לדיני פסח?
4. שני ניהוקים שונים נותן פרשנו ל'איסור שבירת צצט הקרבן פסח, מה ההבדל העקרונות ביניהם?

****

ו. המהר"ל מפראג עם פירוש הרב זלצר.

פרק יב': מדוע קברי עכו"ם אינם מטמאים?

קברי עכו"ם אינם מטמאים שכן הטומאה היא תוצאה של אבדן רוחניות טהורה (בשעת מיתה) ואבדן הטהרה גורם למצב ההפוך - טומאה. ולכן עם ישראל שיש בהם פוטנציאל רוחני טהור בהם שייכת הטומאה. אך עכו"ם אינו מאבד בשעת מותו פוטנציאל רוחני אלוקי (כמו זה הטמון ביהודי) ולכן אין טומאה בקברו. זאת כותב המהר"ל בחידושי אגדות:

כי מה שקברי גויים אין מטמאים רק קברי ישראל מטמאים בשביל שיש להם תורה ומצוות. וזהו טעם הטומאה כי כל דבר שהוא שנוי יוצא מן הסדר ומנהגו של עולם הוא מטמא (כיון) שהוא דבר זר ואסור לנגוע בו ולקרב אליו רק מחוץ למחנה יהיה מושבו. ולכן כל אלו המיתה שינוי להם ומטמאים.

(חידושי אגדות ג' ע' נ"ו)

אלות:

1. מה הטריד את פרשנו ולצ' כק ניסה למצוא פתרון?
2. האם זה לפסח או לפנאי או לפישראל?
3. מהו השינוי שחל אצל אדם במיתתו ואיך זה משפיע?

* * *